

Yuval Harari và những giới hạn của thăng hoa hư cấu

ISSN: 2734-9195 15:22 29/10/2025

Xin hãy nhận thức rằng thiên nhiên vẫn sống; rằng có những câu chuyện khác đang được kể; rằng ngay lúc này cần có một mệnh lệnh đạo đức, là phải chung tay giúp đảo ngược con đường hủy diệt của nền văn minh chúng ta.

Các tác phẩm của **Thiên giả Yuval Noah Harari** đã phá vỡ nhiều hư cấu trên cơ sở nền văn minh hiện đại. Tuy nhiên, chính những hư cấu chưa được thừa nhận của ông lại tiếp tục duy trì những huyền thoại nguy hiểm. Trong bài viết này, tôi kêu gọi Thiên giả Yuval Noah Harari hãy nhìn nhận những câu chuyện ẩn tàng của chính mình, bằng cách đó, hãy phát huy hết tiềm năng của mình trong việc góp phần định hình tương lai nhân loại.

Khi Thiên giả Yuval Noah Harari lên tiếng, cả thế giới lắng lòng nghe. Hoặc ít nhất là công chúng toàn cầu đọc sách.

Hai cuốn sách bom tấn đầu tiên của ông, “Sapiens: Lược sử loài người” (tiếng Do Thái: תולדות האנושות, Tiếng Anh: sapiens: A Brief History of Humankind), và “Homo Deus: Lược sử tương lai” (tiếng Do Thái: חומה לש הירוטסיה, tiếng Anh: Homo Deus: A Brief History of Tomorrow), đã bán được 12 triệu bản trên toàn cầu, và cuốn sách mới của ông, “21 Bài học cho Thế kỷ 21” (21 Lessons for the 21st Century), nằm trong danh sách bán chạy nhất ở khắp mọi nơi.

Người hâm mộ ông bao gồm cựu Tổng thống Hoa Kỳ Barack Obama, nam doanh nhân, nhà từ thiện kiêm tác giả người Mỹ, chủ tịch tập đoàn Microsoft, Bill Gates và nhà lập trình máy tính người Mỹ kiêm doanh nhân mảng công nghệ Internet, đồng sáng lập của Meta (ban đầu tên là Facebook), Mark Zuckerberg, ông được ngưỡng mộ bởi những người định hình dư luận đa dạng như triết gia, nhà khoa học thần kinh, tác giả và người dẫn chương trình podcast người Mỹ Sam Harris và Russell Brand, ông được tôn vinh tại Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) và Diễn đàn Kinh tế Thế giới (WEF).

Một chủ đề gây tranh cãi trong các tác phẩm của Thiên giả Yuval Noah Harari là con người bị thúc đẩy bởi những hư cấu chung, thường không được thừa nhận.

Nhiều hư cấu trong số này, ông chỉ ra một cách chính xác, là nền tảng cho các khái niệm tổ chức xã hội, chẳng hạn như giá trị của đồng đô la Mỹ hay quyền lực của các quốc gia dân tộc.

Khi phê phán chủ đề thịnh hành hiện nay về “tin giả”, Thiền giả Yuval Noah Harari nhận xét một cách sắc bén rằng điều này không có gì mới, nhưng đã tồn tại hàng thiên niên kỷ dưới hình thức tôn giáo có tổ chức.

Tuy nhiên, dường như vô tình, chính Thiền giả Yuval Noah Harari lại duy trì những hư cấu chưa được thừa nhận mà ông dựa vào làm nền tảng cho phiên bản thực tại của riêng mình. Với tầm ảnh hưởng to lớn của mình với tư cách là một trí thức công chúng, Thiền giả Yuval Noah Harari có nguy cơ gây ra những tác hại đáng kể khi duy trì những hư cấu này.

Giống như những giáo điều tôn giáo truyền thống mà ông chế giễu, những câu chuyện ẩn tàng của chính ông có ảnh hưởng lớn đến giới tinh hoa quyền lực toàn cầu chừng nào chúng còn chưa được thừa nhận.

Tôi mời Thiền giả Yuval Noah Harari xem xét chúng ở đây, bằng cách nhận ra chúng là những huyền thoại thực sự, ông có thể thay đổi khả năng của chính mình trong việc định hình tương lai nhân loại.

Một trong những lời tiên tri nổi bật nhất của Thiền giả Yuval Noah Harari là **trí tuệ nhân tạo (AI)** sẽ thay thế ngay cả những nỗ lực sáng tạo nhất của con người, cuối cùng có khả năng kiểm soát mọi khía cạnh của nhận thức. Cơ sở lý luận cơ bản cho dự đoán của ông là ý thức con người, bao gồm cảm xúc, trực giác và cảm giác - không gì khác hơn là một chuỗi các thuật toán, mà về mặt lý thuyết, tất cả đều có thể được giải mã và dự đoán bởi một chương trình máy tính.

Ông nói rằng cảm xúc của chúng ta chỉ đơn thuần là “các cơ chế sinh hóa” (Biochemical Mechanisms) hình thành từ “hàng tỷ tế bào thần kinh tính toán” (Billions of neurons calculating) dựa trên các thuật toán được mài giũa qua quá trình tiến hóa.

Quan niệm cho rằng con người, thực ra là toàn bộ thiên nhiên - có thể được hiểu như những cỗ máy thực sự vô cùng phức tạp là một huyền thoại văn hóa độc đáo của châu Âu xuất hiện vào thế kỷ XVII và kể từ đó đã ăn sâu vào trí tưởng tượng của công chúng.

Trong những ngày tháng sôi động của Cách mạng Khoa học, triết gia, nhà khoa học, nhà toán học người Pháp cha đẻ của triết học hiện đại René Descartes (1596-1650) tuyên bố ông không thấy sự khác biệt “giữa những cỗ máy do thợ

thủ công chế tạo và những vật thể khác nhau mà chỉ có thiên nhiên tạo nên". Ẩn dụ về cỗ máy được ưa chuộng hiện nay là máy tính, với nhà tập tính học và sinh học tiến hóa người Anh Richard Dawkins (đường như chịu ảnh hưởng của Thiên giả Yuval Noah Harari) viết rằng *"cuộc sống chỉ là từng byte, từng byte, từng byte thông tin kỹ thuật số"*, nhưng ý tưởng vẫn vậy - mọi thứ trong tự nhiên cuối cùng đều có thể được quy giản thành các thành phần cấu thành và được hiểu theo cách tương ứng.

Quan điểm của Triết gia Descartes coi thiên nhiên như một cỗ máy đã biện minh cho hành động mổ xẻ tàn bạo đối với động vật sống

Huyền thoại này, đối với thời đại công nghệ của chúng ta dù có hấp dẫn đến đâu, cũng hư cấu như lý thuyết Sự tạo dựng của đức Chúa Trời đã được hoàn tất vào cuối ngày Thứ Sáu.

Toàn bộ vũ trụ với mọi vật trong đó tuyệt đẹp và sự hoàn hảo của nó đã được tạo dựng hoàn chỉnh trong sáu ngày theo nghĩa đen, được thực hiện liên tục 24 giờ mỗi ngày. Khi sự tạo dựng của Ngài đã hoàn tất, đức Chúa Trời thấy các việc đã làm thật là tốt lành. Các nhà sinh học chỉ ra những nguyên lý vốn có của sự sống, phân biệt rõ ràng sự sống với ngay cả những cỗ máy phức tạp nhất. Các sinh vật sống không thể bị phân chia, giống như máy tính, thành phần cứng và phần mềm. Cấu tạo sinh lý của một tế bào thần kinh gắn liền với hành vi của nó: thông tin mà nó truyền tải không tồn tại tách biệt với cấu trúc vật chất của nó. Như nhà khoa học thần kinh người Bồ Đào Nha, Giáo sư Tâm lý học, Triết học và Thần kinh học Antonio Damasio đã tuyên bố trong cuốn *"The Strange Order of Things"* (Trật tự kỳ lạ của sự vật), những giả định của Thiên giả Yuval Noah Harari *"không có cơ sở khoa học"* và kết luận của ông *"chắc chắn là sai"*

lầm”.

Những nguy hiểm của sự hư cấu này nảy sinh khi những người khác, cùng với Thiên giả Yuval Noah Harari, đặt ý tưởng và kế hoạch của họ trên nền tảng sai lầm này. Việc tin rằng thiên nhiên là một cỗ máy khơi dậy sự kiêu ngạo ngạo mạn rằng công nghệ có thể giải quyết mọi vấn đề của nhân loại.

Các nhà sinh học phân tử thúc đẩy kỹ thuật di truyền để tăng cường sản xuất lương thực, trong khi những người khác ủng hộ kỹ thuật địa kỹ thuật như một giải pháp cho sự cố khí hậu - những chiến lược tiềm ẩn nguy cơ gây ra những hậu quả to lớn không mong muốn.

Việc nhận thức rằng các quá trình tự nhiên, từ tâm trí con người đến toàn bộ hệ sinh thái toàn cầu, là phức tạp, phi tuyến tính và vốn dĩ không thể dự đoán được, là bước đầu tiên cần thiết để xây dựng các giải pháp thực sự có hệ thống cho các cuộc khủng hoảng hiện sinh mà nền văn minh của chúng ta đang phải đối mặt.

Những năm 1980, khi nữ Thủ tướng Anh Margaret Thatcher hợp tác với Tổng thống thứ 40 của Hoa Kỳ Ronald Reagan để áp đặt học thuyết tân tự do do doanh nghiệp thúc đẩy lên thế giới, bà đã sử dụng khẩu hiệu nổi tiếng *“Không có lựa chọn thay thế”* để lập luận rằng hai hệ tư tưởng lớn khác của thế kỷ XX, chủ nghĩa phát xít và chủ nghĩa cộng sản - đã thất bại, khiến chủ nghĩa tư bản thị trường không bị hạn chế của bà trở thành lựa chọn có ý nghĩa duy nhất.

Thật đáng kinh ngạc, ba thập kỷ sau, **Thiên giả Yuval Noah Harari** lại lặp lại phiên bản lịch sử bị bóp méo của bà, tuyên bố rằng sau sự sụp đổ của chủ nghĩa cộng sản Liên Xô và Đông Âu, chỉ còn lại “câu chuyện tự do”. Theo Thiên giả Yuval Noah Harari, cuộc khủng hoảng hiện tại là *“chủ nghĩa tự do không có câu trả lời rõ ràng cho những vấn đề lớn nhất mà chúng ta đang phải đối mặt”*. Giờ đây, ông khẳng định, chúng ta cần *“tạo ra một câu chuyện hoàn toàn mới”* để ứng phó với sự hỗn loạn của thời hiện đại.

Cựu Tổng thống Mỹ Ronald Reagan và nữ Thủ tướng Vương quốc Anh Margaret Thatcher trong chuyến thăm của Ronald Reagan đến Thư viện Tổng thống Ronald Reagan tại Thư viện Tổng thống Ronald Reagan ở Simi Valley, California, Hoa Kỳ. (Ảnh: Ron Galella/WireImage) Thiển giả Yuval Noah Harari nhắc lại câu nói nổi tiếng của Margaret Thatcher rằng “Không có lựa chọn nào khác” đã góp phần khởi động kỷ nguyên tân tự do của chính trị toàn cầu.

Đáng buồn thay, Thiển giả Yuval Noah Harari dường như đã bỏ lỡ nguồn tư liệu phong phú, sôi động về những tầm nhìn đầy cảm hứng cho một tương lai thịnh vượng được các nhà tư tưởng tiến bộ trên toàn cầu vun đắp qua nhiều thập kỷ. Dường như ông hoàn toàn không biết gì về những nền tảng kinh tế mới được các nhà tư tưởng tiên phong như nhà kinh tế học người Anh Kate Raworth đề xuất; những nguyên tắc mới đầy thú vị cho một tương lai khẳng định sự sống trong khuôn khổ của một Nền Văn minh Sinh thái; nền tảng đạo đức đầy cảm hứng được Hiến chương Trái đất (the Earth Charter) thiết lập và được hơn 6.000 tổ chức trên toàn thế giới tán thành; cùng vô số biến thể khác của “câu chuyện mới” mà Thiển giả Yuval Noah Harari than thở là còn thiếu.

Đây là một câu chuyện về hy vọng, tôn vinh nhân tính chung của chúng ta và nhấn mạnh mối liên hệ sâu sắc của chúng ta với một Trái đất sống.

Vấn đề không phải, như Thiển giả Yuval Noah Harari lập luận, là chúng ta “*không có bất kỳ câu chuyện nào bị bỏ lại*”. Đúng hơn, vấn đề là phương tiện truyền thông đại chúng trên thế giới bị chi phối bởi chính những tập đoàn xuyên quốc gia hùng mạnh đang nắm giữ quyền kiểm soát hầu như mọi khía cạnh khác của hoạt động toàn cầu, và chọn cách không đưa ra diễn đàn cho những câu chuyện làm suy yếu huyền thoại nữ Thủ tướng Vương quốc Anh Margaret Thatcher rằng chủ nghĩa tân tự do vẫn là trò chơi duy nhất trên thị trường.

Thiền giả Yuval Noah Harari, với 12 triệu độc giả và lượng người hâm mộ đáng kính trong giới tinh hoa toàn cầu, đang ở vị thế thuận lợi để thông báo cho các nhà tư tưởng chính thống về những khả năng đầy hy vọng đang được mở ra.

Làm như thế, ông sẽ có cơ hội tác động mang tính xây dựng đến tương lai, vốn - như ông đã chỉ ra một cách chính xác - đang ẩn chứa những viễn cảnh đáng sợ mà không có sự thay đổi hướng đi. Liệu ông đã sẵn sàng cho thử thách này chưa? Trước tiên, có lẽ ông cần phải tìm hiểu những giả định làm nền tảng cho Tiểu thuyết #3.

Sử gia, triết gia, tác giả, nhà Phật học uyên thâm, một thiền giả thâm niên trong thực nghiệm thiền Vipassana, một nhà sử học người Israel và là giáo sư Khoa Lịch sử tại Đại học Hebrew Jerusalem, Đại học Tel Aviv... Thiền giả Giáo sư Tiến sĩ Yuval Noah Harari, mỗi ngày tọa thiền hai tiếng đồng hồ để thực hành thiền vipassana (thiền minh sát), một phương pháp mà ông học được từ bậc thầy lừng danh Thiền Sư Satya Narayan Goenka (1924-2013). Dựa trên sự hướng dẫn tu tập của Thiền Sư Satya Narayan Goenka, Thiền giả Yuval Noah Harari đưa ra phiên bản riêng của mình về lời dạy nguyên thủy của đức Phật: “Cuộc sống,” ông viết, *“không có ý nghĩa, và con người không cần phải tạo ra bất kỳ ý nghĩa nào.”* Để trả lời câu hỏi con người nên làm gì, Thiền giả Yuval Noah Harari tóm tắt quan điểm của mình về câu trả lời của đức Phật: *“Đừng làm gì cả. Hoàn toàn không làm gì cả”* (Do nothing. Absolutely nothing)

Là một hành giả cùng tu tập (mặc dù không kiên định như Thiền giả Yuval Noah Harari) và là người rất ngưỡng mộ các nguyên lý Phật giáo, tôi chia sẻ niềm tin của Thiền giả Yuval Noah Harari rằng tuệ giác Phật giáo có thể giúp giảm bớt những nỗi khổ niềm đau ở nhiều cấp độ. Tuy nhiên, tôi lo ngại rằng, khi chất lọc giáo lý của đức Phật thành những lời lẽ ngắn gọn này, Thiền giả Yuval Noah Harari đã đưa ra một lý lẽ triết học biện minh cho những người chọn cách không làm gì để ngăn chặn những thảm họa nhân đạo và sinh thái sắp xảy ra, đe dọa tương lai của chúng ta.

Câu nói *“cuộc sống vô nghĩa này”* (life has no meaning) dường như xuất phát từ bản thể luận giản hoá luận hiện đại của nhà vật lý người Mỹ Steven Weiberg (1933 -2021) hơn là từ miệng đức Phật. Việc cho rằng *“mọi người không cần phải tạo ra bất kỳ ý nghĩa nào”* mâu thuẫn với bản năng tiến hóa của loài người. Như tôi đã mô tả trong cuốn sách của mình, Bản năng Định hình: Lịch sử Văn hóa của Hành trình Tìm kiếm Ý nghĩa của Nhân loại, nhận thức của con người thúc đẩy chúng ta áp đặt ý nghĩa vào vũ trụ, một quá trình chịu ảnh hưởng đáng kể bởi nền văn hóa nơi một người sinh ra. Tuy nhiên, bằng cách nhận ra những cấu trúc ý nghĩa tiềm ẩn được thấm nhuần trong chúng ta bởi chính nền

văn hóa của mình, chúng ta có thể nhận thức được những khuôn mẫu suy nghĩ của chính mình, từ đó cho phép chúng ta định hình lại chúng để đạt được những kết quả có lợi hơn - một quá trình mà tôi gọi là “văn hoá chính niệm” (Cultural Mindfulness).

Thiền sư Thích Nhất Hạnh: Người tiên phong ủng hộ nguyên lý Phật giáo nhập thế.

Trên thực tế, có những cách diễn giải khác về giáo lý cốt lõi của đức Phật dẫn đến những sự chắt lọc rất khác biệt - những cách diễn giải kêu gọi “Hãy làm gì đó!”, khơi nguồn cảm hứng cho sự dẫn thân có ý nghĩa vào các hoạt động thể tục.

Ví dụ, nhấn mạnh nội tại nguyên lý Sự Khởi Sinh Phụ Thuộc Lẫn Nhau (Duyên Khởi) của mọi khía cạnh của sự tồn tại, tạo thành nền tảng cho Phật giáo dẫn thân chính trị của Thiền sư Thích Nhất Hạnh, nhà sư Việt Nam và nhà hoạt động hòa bình nổi tiếng.

Một thực hành Phật giáo thiết yếu khác là Thiền Metta, còn được biết đến với tên gọi là Thiền Từ Bi, là một loại thiền trong Phật giáo và bắt nguồn từ Ấn Độ, tập trung vào việc đồng cảm với những nỗi khổ niềm đau của người khác và quyết tâm cống hiến năng lượng sống của mình để giảm bớt những nỗi khổ niềm đau. Đây là những nguồn ý nghĩa trong cuộc sống về cơ bản phù hợp với các nguyên lý Phật giáo.

Một đặc điểm nổi bật trong văn phong của Thiền giả Yuval Noah Harari, và có lẽ là yếu tố góp phần lớn vào thành công phi thường của ông, chính là khả năng vượt qua những định kiến của cuộc sống thường nhật và mang đến một cái nhìn toàn cảnh về lịch sử nhân loại - như thể ông đang bay quanh Trái Đất từ khoảng

cách mười nghìn dặm và truyền tải những gì ông nhìn thấy.

Thông qua việc thực hành thiền định, Thiền giả Yuval Noah Harari tâm sự, ông đã có thể *“thực sự quan sát thực tại như nó vốn có”*, điều này đã mang lại cho ông sự tập trung và sáng suốt để viết tác phẩm Combo Sapiens: Lược Sử Loài Người + Homo Deus - Lược Sử Tương Lai.

Gần đây, ông phân biệt cuốn 21 Bài học cho Thế kỷ 21 của mình với hai cuốn sách đầu tiên bằng cách tuyên bố rằng, trái ngược với quỹ đạo Trái Đất mười nghìn dặm của chúng, giờ đây ông sẽ *“tập trung vào hiện tại”*.

Mặc dù nội dung cuốn sách mới của ông chắc chắn là hiện tại hỗn loạn, Thiền giả Yuval Noah Harari vẫn tiếp tục nhìn thế giới như thể qua lăng kính khách quan của một nhà khoa học. Tuy nhiên, hiểu biết của Thiền giả Yuval Noah Harari về khoa học dường như bị giới hạn trong phạm vi của Tiểu thuyết #1 - *“Thiên nhiên là một cỗ máy”* - một tác phẩm đòi hỏi sự tách biệt hoàn toàn khỏi bất cứ điều gì đang được nghiên cứu. Thừa nhận rằng dự báo của ông về nhân loại *“rõ ràng là bất công”*, ông biện minh cho sự tách biệt về mặt đạo đức của chính mình, đáp trả rằng *“đây là một dự đoán lịch sử, không phải là một tuyên ngôn chính trị”*.

Tuy nhiên, trong những thập kỷ gần đây, các nhà tư tưởng hệ thống trong nhiều lĩnh vực khoa học đã biến đổi khái niệm về tính khách quan khoa học nguyên sơ này. Nhận thức được thiên nhiên là một phức hợp cấu trúc hình học có tính tự đồng dạng (fractal) năng động, tự tổ chức của các hệ thống phi tuyến tính, mà chỉ có thể được hiểu thực sự thông qua cách mỗi bộ phận liên quan đến nhau và đến tổng thể, họ đã chỉ ra cách những nguyên tắc này áp dụng, không chỉ cho thế giới tự nhiên mà còn cho cả hệ thống xã hội loài người của chúng ta. Một hàm ý quan trọng là người quan sát là một phần của những gì đang được quan sát, với kết quả là những kết luận và hành động tiếp theo của người quan sát phản hồi lại chính hệ thống đang được nghiên cứu.

Nhận thức này mang những hàm ý đạo đức quan trọng trong việc tiếp cận những vấn đề lớn mà nhân loại đang phải đối mặt. Một khi bạn nhận ra mình là một phần của hệ thống mà bạn đang phân tích, điều này đặt ra một mệnh lệnh đạo đức để hành động dựa trên những phát hiện của bạn và nâng cao nhận thức của người khác về trách nhiệm nội tại của chính họ. Tương lai không phải là một môn thể thao dành cho khán giả - thực tế, mỗi người chúng ta đều là một phần của đội và có thể tạo ra sự khác biệt trong kết quả.

Thiền giả Yuval Noah Harari: Hãy vui lòng hành động

Thiền giả Yuval Noah Harari - Tôi khuyên bạn nên nhận ra những hư cấu của chính mình. Tôi thấy rõ bạn là một người chu đáo, giàu lòng từ bi và rất chính trực. Bạn đã thể hiện sự sẵn lòng lên tiếng bênh vực những người đang trong nỗi khổ niềm đau, như trong cuốn Combo Sapiens: Lược Sử Loài Người, nơi bạn đã lên tiếng về sự tàn bạo của ngành chăn nuôi công nghiệp. Bạn hẳn phải biết rằng sáu mươi phần trăm tất cả các loài động vật hoang dã trên Trái Đất đã bị tiêu diệt kể từ thập kỷ bạn sinh ra; rằng các nhà khoa học Liên Hợp Quốc chỉ cho chúng ta mười hai năm để tránh một điểm không thể quay lại trong tình trạng khẩn cấp về khí hậu của chúng ta.

Hiện tại, bản thân Trái Đất cần sự ủng hộ của bạn. Xin hãy nhận thức rằng thiên nhiên vẫn sống; rằng có những câu chuyện khác đang được kể; rằng ngay lúc này cần có một mệnh lệnh đạo đức, là phải chung tay giúp đảo ngược con đường hủy diệt của nền văn minh nhân loại.

Nếu bạn quan tâm đến việc xem xét những câu hỏi này, tôi xin giới thiệu cho bạn các nguồn học thuật tại đây để bạn tìm hiểu thêm. Có mười hai triệu người, bao gồm cả những người có ảnh hưởng lớn, sẽ hưởng ứng sự lãnh đạo trí tuệ của bạn. Tôi tha thiết kêu gọi bạn hãy hành động và phát huy hết tiềm năng của mình trong việc góp phần định hình tương lai của nhân loại.

Đôi nét về tác giả Jeremy Lent

Tác giả Jeremy Lent sinh tại London, Vương quốc Anh, ông nhận bằng Cử nhân Văn học Anh của Đại học Cambridge, bằng MBA của Đại học Chicago và từng là Giám đốc điều hành của một công ty Internet.

Jeremy Lent là tác giả của hai cuốn sách từng đoạt giải thưởng: *“Bản năng tạo mẫu: Lịch sử văn hóa về hành trình tìm kiếm ý nghĩa của nhân loại”* (The Patterning Instinct: A Cultural History of Humanity’s Search for Meaning) và *“Mạng lưới ý nghĩa: Kết hợp khoa học và trí tuệ truyền thống để tìm ra vị trí của chúng ta trong vũ trụ”* (The Web of Meaning: Integrating Science and Traditional Wisdom to Find Our Place in the Universe).

Ông đã viết nhiều về tầm nhìn và con đường hướng tới một nền văn minh sinh thái, đồng thời là người sáng lập Mạng lưới Chuyển đổi Sâu sắc, một cộng đồng toàn cầu khám phá các con đường dẫn đến một nền văn minh sinh thái, và Viện Liology phi lợi nhuận, chuyên nuôi dưỡng một thế giới quan tích hợp có thể giúp nhân loại phát triển bền vững trên Trái Đất. Ông sống cùng bạn đời tại Berkeley, California.

Jeremy Lent, được nhà báo George Monbiot của The Guardian, một nhật báo được phát hành hàng ngày ở Vương quốc Anh mô tả là *“một trong những nhà tư tưởng vĩ đại nhất của thời đại chúng ta”*, là một tác giả và diễn giả có tác phẩm nghiên cứu những nguyên nhân sâu xa của cuộc khủng hoảng hiện sinh của nền văn minh nhân loại, khám phá những con đường hướng tới một tương lai khẳng định cuộc sống.

Các bài viết chuyên đề của tác giả Jeremy Lent đã khám phá những mô hình sâu xa hơn về sự phát triển chính trị và văn hóa tại Patterns of Meaning.

Tác giả: **Jeremy Lent**/Viết dịch: **Sa môn Lê Văn Phước**

Nguồn: <https://mahb.stanford.edu>